

Sąvokų lentelė – Skaitmeninis pėdsakas ir privatumas internete

Šiame skyriuje trumpai ir aiškiai apibrėžiame pagrindines sąvokas, reikalingas pamokai.

Nr.	Sąvoka	Apibrėžimas
1	Skaitmeninis pėdsakas	Visa informacija, kurią paliekame internete sąmoningai (įrašai, komentarai, nuotraukos) arba nesąmoningai (slapukai, IP adresai, lokacija).
2	Aktyvus pėdsakas	Duomenys, kuriuos vartotojas pats sąmoningai paskelbia: nuotraukos, komentarai, „patinka“, įrašai.
3	Pasyvus pėdsakas	Duomenys, renkami automatiškai, be aktyvaus vartotojo veiksmo: vietos nustatymo duomenys (GPS), naršyklės slapukai, IP adresai, metaduomenys nuotraukose (EXIF).
4	EXIF duomenys	Techninė informacija, išsaugoma nuotraukose (pvz., fotografavimo laikas, vieta, įrenginio modelis).
5	Slapukai (Cookies)	Maži failai, kuriuos interneto svetainės įrašo į vartotojo įrenginį, kad prisimintų prisijungimus, nuostatas ar sekimo informaciją.
6	IP adresai	Unikalus įrenginio identifikatorius internete, pagal kurį galima nustatyti vartotojo buvimą vietą ir veiklą.
7	„Patinka“ ekonomika	Terminas, apibūdinantis socialinių tinklų priklausomybę nuo dėmesio: kuo daugiau reakcijų („patinka“, komentarų, peržiūrų) – tuo labiau vartotojas skatinamas dalintis.
8	Dopamino ciklas	Neurologinis mechanizmas: gavus teigiamą atsiliepimą („patinka“), smegenys išskiria dopaminą, sukuriantį malonumo jausmą ir skatinantį kartoti veiksmą.
9	Privatumo nustatymai	Įrankiai socialiniuose tinkluose ar programėlėse, leidžiantys kontroliuoti, kas gali matyti vartotojo turinį, pažymėti jį, rašyti komentarus ar sekti veiklą.

Nr.	Sąvoka	Apibrėžimas
10	BDAR (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)	Europos Sąjungos teisės aktas, saugantis asmens duomenis. Suteikia teisę būti pamirštam, teisę susipažinti su savo duomenimis, taisyti, apriboti ar perkelti juos, taip pat prieštarauti netinkamam naudojimui.
11	Teisė būti pamirštam	Viena iš BDAR teisių – galimybė paprašyti pašalinti informaciją apie save iš interneto ar įmonės duomenų bazės.
12	Duomenų nutekėjimas	Atvejis, kai asmens duomenys tampa prieinami neleistinoms šalims (pvz., įsilaužimo metu).
13	2FA (dviejų faktorių autentifikacija)	Papildomas saugumo mechanizmas: prisijungimui prie paskyros reikia ne tik slaptažodžio, bet ir papildomo kodo (pvz., SMS ar programėlės).
14	Google Takeout	„Google“ įrankis, leidžiantis atsisiųsti visus duomenis, kuriuos apie tave kaupia „Google“ (paieškos istorija, nuotraukos, el. laiškai).
15	Socialinis inžinerinis puolimas	Psichologinės manipuliacijos būdas, kai sukčiai siekia išvilioti duomenis (pvz., netikros žinutės iš „draugo“ ar „banko“).
16	Skaitmeninis identitetas	Asmens tapatybės atvaizdas internete: socialinių tinklų profiliai, veikla, įrašai ir pėdsakas, formuojantis įvaizdį kitiems.
17	Privatumas internete	Asmens teisė kontroliuoti, kokia informacija apie jį yra prieinama internete, kam ji pasiekama ir kaip naudojama.
18	Asmens duomenys	Bet kokia informacija, kuri gali identifikuoti žmogų: vardas, pavardė, adresas, telefono numeris, IP adresas, nuotraukos, biometriniai duomenys.
19	Metaduomenys	Papildomi duomenys apie kitą informaciją: pvz., nuotraukos padarymo laikas, vieta, įrenginys arba el. laiško siuntimo data.